

Das Aufsehen erregende Leben der Victoria Woodhull

ANTJE SCHRUPP

**Königstein: Ulrike Helmer Verlag,
2002; ISBN 3-89714-105-9
247 blz.; € 18,00**

Bij het lezen van de biografie van Victoria Woodhull dacht ik terug aan boeken over het Wilde Westen die ik als tiener las. Bijzonder onder de indruk was ik toen van Dee Browns *The gentle tamers* (1958) over vrouwen in het Wilde Westen. Het waren wilde en fascinerende verhalen, die het beeld van de Verenigde Staten van Amerika als land in ontwikkeling en van ongekende en verrassende mogelijkheden bevestigden. Bovendien maakten ze duidelijk dat niet alleen mannen als Cornelius Vanderbilt van bordenwasser tot miljonair konden opstijgen, maar dat ook vrouwen zich konden ontwikkelen van prostituee tot prominente vrouw. Het ongelooflijke verhaal van Victoria Woodhull, de vrouw die beroemd werd als feministe, effectenmakelaar en spiritiste, lijkt een belichaming van deze veel gedroomde *American dream*.

Het meeslepend geschreven boek van journaliste Antje Schrupp begint bij de verwekking van Victoria Claflin: op kerstavond 1837, tijdens een methodistische dienst die eindigt in religieuze extase en seksuele passie. Victoria – vernoemd naar de toenmalige Engelse koningin – groeit op in een gezin dat om de paar jaar moet verhuizen, steeds wanneer vader Buck en moeder Annie de grond te heet onder de voe-

ten wordt. Hij voorziet in zijn levensonderhoud met kleine bedriegerijen, zij met waarzeggerij en zelfgebrouwde wonderbaarlijke geneesmiddelen. Later krijgen de dochters eveneens een taak: ze worden door de vader tot prostitutie en waarzeggerij aangezet. Net als haar moeder had Victoria naar eigen zeggen een verbinding met de onzichtbare wereld. Als vijfjarige had ze haar eerste visioen. Het contact met de wereld van de geesten is een niet onbelangrijke vluchtweg uit de harde realiteit. De geesten die aan haar verschijnen, wezen haar op haar belangrijke rol als wereldverbeteraar, zo weet ze later te berichten.

Als ze vijftien is, ontvlucht ze haar familie door te trouwen met de arts Canning Woodhull. Ze komt van de regen in de drup, de echtgenoot is een dronkelap. Tijdens de goudkoorts werkt zij in San Francisco opnieuw voor het gezinsinkomen in de seksindustrie, als 'cigar girl' en later als 'actrice'. Na de geboorte van haar tweede kind (haar dochter Zulu Maud) verlaat ze haar man en gaat naar Chicago, waar zij een praktijk voor magnetische genezing opent. In deze jaren wordt volgens Antje Schrupp de basis gelegd voor Victoria Woodhulls latere carrière als hervormer en politica. Hier leert ze de rechter James Blood kennen, die er met haar vandoor gaat. Samen met hem en haar jongere zus Tennessee gaat Woodhull naar New York. Hier openen de twee zussen begin 1870 een effectenkantoor aan Wall Street.

Het basiskapitaal had Woodhull in de grote beurskrach van 1869 gewonnen van Cornelius Vanderbilt, op dat moment de rijkste man van Amerika. Zij adviseert Vanderbilt bij zijn beleggingen via waarzeggerij en via bedgeheimen die haar bereiken door goede connecties met prostituées. Victoria's zus Tennessee wordt zijn geliefde. Vanderbilt is een fervent aanhanger van het spiritisme. Na een bezoek aan de kapper laat hij zijn afgesneden haar verbranden uit angst voor zwarte magie.

De opkomst en neergang van het spiritisme is een zijlijn in het boek. De Amerikaanse spiritistische beweging, begonnen in 1848, vond in de vroege vrouwenbeweging maar ook in de anti-slavernijbeweging veel aanhangers. Het waren veelal vrouwen die de spiritistische beweging voortstuwden. Ten eerste omdat men alles wat met familierelaties samenhang tot de vrouwelijke sfeer vond behoren. Ten tweede omdat vrouwen die als medium optraden als autoriteit gehoor vonden, ook bij onderwerpen die normaal als niet-voor-vrouwen werden beschouwd. In 1871 wordt Woodhull gekozen tot voorzitter van de Amerikaanse vereniging van spiritisten.

In 1869 komt Woodhull in aanraking met de vrouwenbeweging. Elizabeth Cady Stanton en Susan B. Anthony zijn daarin voortrekkers. Woodhull vindt het vrouwenkiesrecht een probleem van vrouwen uit de burgerij. Vrouwen met een gewelddadige echtgenoot en te weinig geld hebben volgens haar andere problemen. Ze zoekt vanwege haar interesse voor het sociale vraagstuk contacten met de arbeidersbeweging. Met grote ijver brengt Woodhull haar nieuwe ideeën de vrouwenbeweging binnen: zij gaat niet uit van wat vrouwen ontbreekt (rechten, een opleiding enzovoort), maar van wat ze wel hebben: energie, doorzettingsvermogen en de wens iets te bereiken.

In het verlengde van deze gedachte liggen ook haar aspiraties voor het Amerikaanse presidentschap. Bij een congres in 1869 te Washington had ene Virginia Minor voor een andere strategie in de strijd om het vrouwen-

kiesrecht gepleit, maar zij vond toen nauwelijks gehoor. In het recht was volgens Minor al sprake van een kiesrecht van 'alle' burgers. Vrouwen zouden reeds alle rechten hebben, maar ze alleen moeten gaan uitoefenen en gebruiken. Het gaat er dus niet om wat vrouwen mogen, maar wat ze willen. Woodhull voegt de daad bij Minors woord: in 1870 dient ze een motie over het vrouwenkiesrecht bij het rechtscomité van het Amerikaanse Congres in. De motie wordt afgekeurd, maar brengt veel discussie teweeg. In hetzelfde jaar stelt Victoria Woodhull zich kandidaat voor het presidentschap.

Om haar campagne te ondersteunen richt zij in 1870 samen met haar zus een eigen krant op, de Woodhull & Claflin's Weekly. Terwijl de spiritisten Victoria Woodhulls nominatie ondersteunen, is de steun van de vrouwenbeweging niet onverdeeld. Met haar toenemende bekendheid worden ook schandaalverhalen over de familie Claflin bekend. Woodhull en haar familie, die intussen bij haar is ingetrokken, is niet 'respectabel'. Victoria Woodhull zelf draagt hieraan bij, doordat zij ook over andere onderwerpen vergaande uitspraken doet: ze treedt op als pleitbezorgster van de vrije liefde en zij houdt er radicale anarchistische en socialistische opvattingen op na. Bij nader inzien zijn sommige ideeën hun tijd ver vooruit: Woodhull pleit voor de afschaffing van de doodstraf, de achturige werkdag, de instelling van een internationaal gerechtshof en een sociaal programma voor armen.

Op de verwijten tegen haar persoon antwoordt Woodhull niet met terughoudendheid, maar met een offensief. Het schandaal wordt haar politieke strategie. Ze zet haar krant in om de dubbele moraal te onthullen, die mannen als de beroemde prediker Henry Ward Beecher veroorlooft een buitenechtelijke relatie te hebben. Zij schrijft dat vrouwen het recht hebben elk middel, ook al is het illegaal, te gebruiken wanneer haar belangen en haar vrijheid in het geding zijn. Door een karikaturist getekend als 'Mrs. Satan', verleidster van brave

burgervrouwen, richt zij in mei 1872 de *Equal Rights Party* op die haar kandideert: *Victoria for President!* Maar tijdens de verkiezingen zit Woodhull in de gevangenis. De advocaat van Henry Ward Beecher heeft haar aangeklaagd vanwege obscene taalgebruik in een artikel over prostitutie in haar krant. Het is een opmerkelijk verwijt, omdat de gewraakte passage een bijbelcitaat was (Deuteronomium 22:15)! Acht keer werd Woodhull gevangen gezet, het was keer op keer een groot mediaspektakel. In 1873 werd Woodhull tenslotte vrijgesproken, de publieke opinie was aan haar kant. In 1877 vertrok ze naar Engeland. Hier trouwde ze voor de derde keer en overleed als rijke weduwe in 1927.

Victoria Woodhull is daarna lange tijd vergeten geweest. In de geschiedenis van de Amerikaanse vrouwenbeweging geschreven door Cady Stanton, Anthony en Mathilde Joslyn Gage (1882) is ze een figuur in de marge. Woodhull werd in de vrouwengeschiedschrijving overgeleverd als excentrieke vrouw, als charlatan, maar niet als suffragette of als socialiste, als publiciste of als effectenmaker. Pas de laatste jaren wordt ze in Amerika herontdekt als voordenkster en voorvechtster. In oktober 2002 is ze opgenomen in de Seneca Hall of Fame, de gedenkplaats voor belangrijke vrouwen van de Amerikaanse geschiedenis.

Deze herwaardering is mijns inziens om twee redenen belangrijk: ze laat zien dat ook de vrouwenbeweging leert om te gaan met personen die niet makkelijk in het eigen (ideaal)beeld passen. De vrouwenbeweging had moeite met Woodhull. Vrouwen namen afstand van haar, mannen stimuleerden en ondersteunden haar. Daarnaast is haar verhaal voor ons nog steeds een uitdaging: dat Woodhull geëngageerd was in de vrouwenbeweging, maar zich geen korset wilde laten aanmeten door de actiepunten van de burgerlijke vrouwenbeweging is vandaag verteerbaar. Maar hoe zit dat met andere opvattingen van haar, bijvoorbeeld dat je elk middel – zelfs chantage – mag gebruiken wanneer het om de vrijheid

gaat? Zij was meer dan alleen 'onconventioneel', zij geeft ons als feministen ook vandaag de dag behoorlijk te denken!

Wat haar aantrekkelijk maakt, is het visioen dat zij volgt: zij droomt en verwerkelijkt niet het goede leven alleen voor zichzelf, maar ze wil haar ideeën ook uitdragen en anderen laten participeren. Zo dringt zij bijvoorbeeld niet alleen de mannenwereld van Wall Street binnen, maar draagt ze ertoe bij dat niet alleen mannen, maar ook vrouwen kunnen beleggen. Ze wil haar ervaringen omzetten in politieke actie. Dat is het grote verschil met haar zus Tennessee, die goed van schandaal en plezier alleen kon leven. Daarom heeft Victoria Woodhull deze biografie verdiend.

Angela Berlis